

Mária kápolna chorusát (Kanizsai-kápolna a székesegyház déli oldalán.)

Sajnos, oklevélgyűjteményeink nagymértékű pusztulása folytán renaissance emlékeinket nem tudjuk művésznévhez kötni. Így megoldatlanul marad az a probléma is, hogy a renaissance meghonosításában és a helyi sajtóságainak kialakításában milyen mértékben vettek részt a meghonosodott olasz és az olasz iskolázottságú helyi mesterek.

Bár a renaissance elterjedése nálunk olasz formák meghonosodásával egyértelmű, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a körülményt sem, hogy a XVI. század első évtizedeiben a német

renaissance hatása is jelentkezik, de csak szóróványosan és csak a németek által lakott területeken. Németes jellegűek a szépségségi és erdélyi szárszárnyas oltárok szép renaissance díszítvényei, továbbá mindkét pozsonyszentgyörgyi oltár (Szt. György-oltár és a Királyok imádása oltár a Pietà-szoborral), a pozsonyi dóm kapuja, a selmecbányai fülke és a kolozsvári főtemplom sekrestyeajtaja, mely a donatornak, Johannes Clynnnek arcképevel, vaskos mintázású puttoival teljesen német munka benyomását kelti, noha ismeretlen mestere egy régi lombard motívumot dolgozott fel.

DR. BALOGH JOLÁN

IN MEMORIAM

TURY GYULA. Elsősorban egyházi festő volt Tury Gyula, aki december 8-án halt meg Budapesten, hosszú és szorgalmas tevékenység után. Már első képe, amellyel a nyilvánosság elé lépett, bár életkép volt, közel hozta a papsághoz: A novicius hazaérkezése (Bécs, 1890), ezt *Samassa* érsek vette meg. Néhány évvel utóbb megkezdte oltárképeinek és templomfalfestményeinek tekintélyes sorát s ő maga is ezeket a munkáit tartotta a legjobbaknak. E nemű műveinek kompozíciójára és előadási módjára jelentékeny hatással volt két tanára: *Eisenmenger* és *Lotz*. Egyházművészeti pályatársai közül legközelebb állott hozzá *Roskovics* Ignác, ez utóbbi leginkább abban különbözik tőle, hogy temperamentuma hevesebb. Mind a ketten olyan stílus műveltek, amelyet bizonyos tekintetben új-barokknak mondhatunk s képeiken ennek a stílusnak külső szerelményei jelentékeny szerepet játszanak. *Tury* nyugodtabban jeleneterte, kevesebb ellentétet alakította terjedelmes kompozícióit, több hatást engedett *Lotz* befolyásának, az eredeti kartonból több maradt a végleges falfestményeken, mint *Roskovics*-nál. Ilyenmű művein kívül adomásfélű életképeket is festett (Vármegyei csendélet, Asztalbontás, Anyámasszony katonája, Vársári fényképész stb.), azután tájképeket is (pl. Fiumara, Alföldi tanya, Fenyes táj, Vihar előtt, Lacroza). Nagy a képmásainak száma, ezek egy része Kecskemét, Abony, Cegléd székházai számára készült (azonkívül pl. Fraknói Vilmos, Vargha Gyula, Takács Sándor, id. Szinnyi József stb. arcképei).

Elete művének túlnyomó része mégis az egyházi művészeté. Falfestményekkel látta el

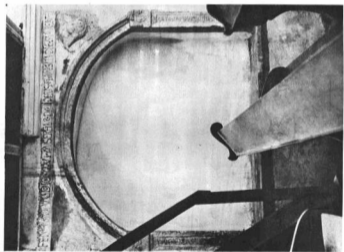
a saári templomot 1898-ban (Krisztus átadja a kulcsokat, *Aba Sámuel* átadja a monostort a bencéseknek). Hét évvel utóbb készültek a soroksári régi templom falképei (négy mennyezetkép, két fríz); 1910-ben a szentjohanni plébánia-templom szentélyének mennyezetképe (a szentjohanni apátság alapítása), előtte két évvel a nagyváradai Szt. László-templom mennyezetképei. A jászladányi plébánia-templom mennyezetképei szintén tőle valók. Pannonhalmán a káptalani terem¹ összes képei az ő művei. Számos oltárkép csatlakozik ehhez a sorozathoz, így Szt. Gellért (Temesvár, püspöki palota), Szt. Erzsébet (Pozsony, Szt. Erzsébet-templom), ugyancsak Szt. Erzsébet (Székesfehérvár, Szemináriumi templom), Kal. Szt. József (Szeged, Fogadalmi templom), Angyali üdvözlés (Féltorony, a kastély kápolnájában), Szt. Zsigmond (Budapest, kir. vár, Szt. István-kápolna) stb.

Tury Gyula 1866 július 14-én született Cegléden, ahol atyja a vasúti állomás kapusa volt. Rajzolókedvét korán észrevették s már 1881-ben a Képzőművészeti Főiskolára küldték, ahol a következő évben *Lotz* keze alá került. 1886-ban elnyerte a király ösztöndíját, amellyel Bécsben *Eisenmenger* tanítványa lett. Ennek segédkezett is a Kunsthistorisches Hofmuseum kifestésében. Rövid ideig Münchenben és Rómában tartózkodott s 1899-ben végleg letelepedett Budapesten. Szorgalmasan kiállított a Műcsarnokban, ahol néhány díjjal tüntették ki. Szabad idejében, mint szenvedélyes hegedűs, amatőr módjára

¹ L. pannonhalmi számunkban, IV. évf. (1928). I. sz. 27. l.

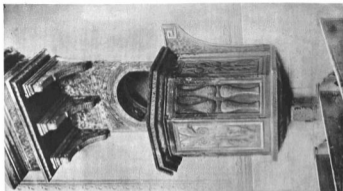
BACHKAY MIKLOS POSPOK
CIMERTAJAJA
Dvrs, Mitzrom

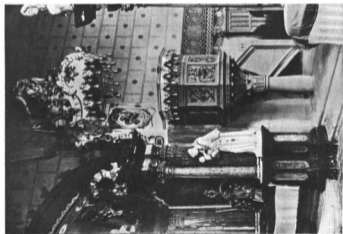
RENAISSANCE FOLKE 1522-BOL
Seilgyrath, ref. tempalom

GOSZTONYI ANDRÁS SÍRKÖVE 1499
Esztergom, Főszékesegyház

RENAISSANCE SZÖSZÉK
Kisvárdában

RENAISSANCE SZÖSZÉK 1523-BÓL
Buda

FÜRSTNER DÉNES: A VARSahalász

A művészek az Ernst-múzeumban rendezett gyűjteményes kiállításból

RÓZSAFFY DEZSŐ: SZENDERGÉS. Olajfestmény

A művész gyűjteményes kiállításából

hegedűkészítéssel is foglalkozott. Halálát rövid betegeskedés előzte meg. Holttestét Budapesten szentelték be és az ausztriai Dreistätten községbe vitték örök pihenőre.

DÉRY BÉLA. Váratlanul, hirtelen ragadta el a halál *Déry* Béla festőművészt, december 15-én, Budapesten. Művészeti életünknek egyik legjellegzetesebb alakját veszítettük el benne. Munkálkodásának csak egyik részét szentelte a művészetnek, idejének és erejének nagyobbik részét a művészetek adminisztrációja foglalta le. Fáradszátlan szervező volt, nemcsak mint a Nemzeti Szalon igazgatója, hanem mint külföldi kiállításaink legtöbbjének rendezője is. Sokat fáradozott művészjóléti intézmények szervezése körül is. Mint a Szalonnak titkára, utóbb igazgatója, kifogyhatatlan ötletekkel és soha nem pihenő tevékenységgel tudta a legnehezebb időkben is életben tartani ezt az intézményt. Régebben, jobb időkben keresztül-kasul járta az országot a Szalon vándorkiállításaiával, előadásokat tartott, cikkeket írt, minden eszéssel agitált a művészet propagálása érdekében. Volt idő, amikor, mint műkritikus is működött, sőt kiadott egy költeménykötetet is. Ezerkezű embernek ösmerte mindenki.

Széleskörű tevékenységében páratlan ügyességgel tudta elhárítani az akadályokat, amelyek munkája elé torlódtak s elkerülni a művészetpolitikai pártvitellangások szirtjeit. Mindez természetesen temérdek fáradsággal és idővesztéssel járt, úgyhogy a saját művészeti gyakorlatára rendszeresen csak a nyarat használhatta fel. Ilyenkor a Balaton mentén festette tájképeit, vagy valamely külföldi úton, Svédország, Velence vagy Hollandia valamely festői városrészletét. Még tanulni is alig ért rá, csak rövid időt töltött a Képzőművészeti Főiskolán, tudását főképpen önképzésnek köszönhette. Mint festő impresszionista volt és nem egy képen (pl. A Múzeumkert telen) derekas eredményt ért el.

Csalai *Déry* Béla Budapesten született 1870 május 16-án. Atyja ügyvéd volt. Első rajzoktatást *Szemlér* Mihálytól kapott a belvárosi reáliskolában. Rövid ideig *Széky* Bertalan volt a tanára a Képzőművészeti Főiskolán. Azután Münchenben és Berlinben töltött néhány évet, főképp grafikával (címlapok, plakátok, litografiaiák) foglalkozott; 1896 óta Budapesten működött, ahonnan évenként nagyobb külföldi útra indult s így bejárta jóformán egész Európát. 1904-ben titkára lett a Nemzeti Szalonnak, 1910-től fogva igazgatója. A nyilvánosság elé 1902-ben lépett először, Holdas este a mezőn című pasztelképpel a Nemzeti Szalonban. Azóta minden évben szerepelt valamely kiállításon tájképpel s minden nyilvános gyűjteményünkben van tőle egy-két kép. A legutóbbi időkben szívbaja támadt s hirtelenül véget vetett munkás életének.

BIZONY AKOSNE HOSSZUFALUSSY ROZA. Késő agkorában, 1932 december 20-án Miskolcon meghalt *Bizony* Akosné festőművész, aki a budapesti közönség előtt mindössze kétszer szerepelt: egyszer egy arcképpel a Múcsarnokban (1899), egyszer pedig műveinek egész gyűjteményével (táj- és csendéletképek, képmások, aktok) a Nemzeti Szalon 1926 szeptemberi kiállításán. *Bizony* Akosné Ábrányban született 1848 február 14-én. Négvennégyéves korában műkedvelésből festeni kezdett, később a nagybányai művészetek egyik festőjétől, *Kemenzky* Árpádtól kapott útmutatásokat a festésben. Még hetven-nyolcvanéves korában is nagy kedvvel és szorgalommal festett, sőt éppen hajlott korában vált előadása egyre festőibbé és erőteljesebbé. A boldogult művészno egyébként nagy szerepet játszott Miskolc társadalmi életében és sokat tett a művészet megkedveltetése érdekében.

JANKOVITS GYULA. Már régen visszavonult művészeti életüktől *Jankovits* Gyula szobrász, akit 1932 december 23-án ragadott el a halál Pomázon. Mintegy két évtizede annak, hogy szobrászati pályázatainktól és kiállításainktól távol maradt, sőt elhagyta Budapestet is és a főváros csöndesebb környékére vonult vissza. A millenium idejében és az azt követő húsz esztendőben sürdén emlegették nevét millenáris emlékművei, portraitszobrai, főleg pedig a budapesti Szt. Gellért-szobor leleplezése kapcsán. *Jankovits* főképpen a bécsi új-barokk szobrászati stílus tanulságait hozta haza budapesti műhelyébe s mindjárt első kiállításai szobrával, a Libatolvajjal feltűnést keltett. Azóta egymásután kapta az emlékszobrokra való megbízásokat, amelyek utolsóját, a Rákóczi-szobrot 1912-ben leplezték le Zomborban. Azóta nem került tőle nagyobb szobor a nyilvánosság elé.

Jankovits Gyula Budapesten született 1865-ben. Itt egy évig a fővárosi Ipariskolát, 1880—84-ben az Iparművészeti Iskolát látogatta, ahol *Mátrai* vezette be a mintázás technikájába. Innen ösztöndíjjal Münchenbe ment, ahol eleinte egyházművészeti műhelyben dolgozott, azután *Keindl*-nél tanult. Itt készült két szobrára (Mária a kis Jézussal, A bűnbánó Magdolna) megnyerte a 420 ffr.-os bécsi ösztöndíjat s most hat éven át látogatta a bécsi akadémiát, ahol *Helmer* és *Zumbusch* voltak a mesterei. Ez alatt az idő alatt egész sor akadémiai díjat kapott. 1894-ben Budapesten telepedett le, ahol a Várbaárban kapott műhelyet. 1891-ben állított ki először a Múcsarnokban egy geszroszobrot Libatolvaj címmel, amelyet Bécsben a Gundel-díjjal tüntettek ki, itthon pedig megvásárolta a király. Műveinek jegyzékét itt adjuk: 1888: Mária a kis Jézussal; A bűnbánó Magdolna. 1889: Harcoló amazonok. 1890: Férfi-akt.

1891: Libatolvaj (budai kir. várpalota). 1892: Jákob viszontlátja Józsefet. 1893: Az özönvíz. 1894: Taksony; Zsolt (új Országháza). 1895: Asztrik püspök (Pannonhalma). 1896: Millenáris emlékmű (Dévény és Cenk-hegy). 1897: Szarvas Gábor emlékmű (Budapest). 1899: A szobrászat; A festészet (budai kir. várpalota). 1902: Szent Gellért (Budapest, Gellérthegy); Salamon Ferenc (Budapest). 1903: Erzsébet királyné (Pöstyén); Abonyi Lajos (Abony). 1905: Szent István (Kocsér). 1906: Jókai (Budapest, Svábhegy). 1910: Honvédelem (Tápióbicske). 1911: Artézi kútszobor (Jászberény). 1912: Rákóczi szobra (Zombor). — Két mellszobrát a gyulai múzeum őrzi. A kerepesi temetőben áll egyik műve: Fejérváry Lászlóné sírjeleke.

KACZIANY ÖDÖN. Kétségkívül egyike volt legeredetibb festőinknek *Kacziány Ödön*, aki január 10-én halt meg Budapesten 81 éves korában, miután egy hónappal előbb még egyszer nagy gyűjteményes kiállítással szerepelt a közönség előtt. Már akkor is nehéz betegség bántotta, végzettség a baj azonban csak három nappal halála előtt vált. Fél-századnál jóval hosszabb művész munkálkodása tárgy és érzület dolgában két részre osztható: eleinte mint arckép- és életképfestő szerepelt, hallgatva a kor szavára, amely szívesen vette a humoros genre-t (Paraszt házaspár az orvosnál, 1879; Vita longa, ars brevis, 1885 s hasonló). Működése második szakában, különösen római tartózkodása után, egész sorozatokat festett misztikus tárgyú képekből, amelyeken vagy a megszemélyesített halál (pl. Mors peregrinus), vagy vallási víziók (Vízio Nagypénteken, Pietà stb.) szerepelnek, vagy olykor romantikus elképzelések (Égő vár s effélék). *Kacziány* nem volt gazdag színlátású festő s bár az utóbbi képtípuson a tűz bíborfénye borítja a látóhatárt, még ezek a művei is csaknem monochromnak hatnak, amely sajátja nagyon jól egybevág e művei stílusával. Ilyen okból nagyon szerette a holdvilágos tájmotívumot is, ily képekkel már jó korán is (1876 óta) szerepelt, de típusossá csak munkálkodása második szakában vált. Alakítása, előadása egyszerű és sommázó volt, egészben véve alig látjuk nyomát valamely más művész hatásának, független tudott maradni a hosszú pályafutása alatt körülötte szakadatlanul változó stílusáramlatoktól.

Kacziány Ödön Marosvásárhelyt született 1852 január 8-án, rendszeres művészeti ta-

nulmányokhoz 1869-ben fogott a müncheni akadémián. 1870 őszén beiratkozott a bécsi akadémiára s egy év letelte után ott szolgált le önkéntesi évét. 1873-ban megint a müncheni akadémián töltött egy évet s 1874 őszén végre elérte vágát: Párisba utazhatott s egy évet tölthetett ott Gerôme korrek-túrája mellett. 1875-ben hazajött, eleinte arcképfestéssel foglalkozott, de csakhamar rajz-tanári állást vállalt, előbb (1876) Zentán, majd (1877) Cegléden s (1880—90) Szegeden. Mindezeket a helyeken sokfelét festett s egyben rendszeresen kiállított Budapesten. 1890-ben nyugdíjaztatását kérte s a főváros-ban telepedett le. Még a kilencvenes években Olaszországban tanulmányozta a régi mes-tereket, főképp Róma hatott rá, ahol műter-met kapott vatikáni követségünknl a Palazzo Veneziában. Visszatérte után szorgalmasan dolgozott Budapesten, ahol több díjat is nyert s hat képe átvándorolt a Szépművészeti Mú-zeumba. Illusztrációkat is rajzolt s mint mű-vészeti író is szerepelt, különösen értékesek személyes visszaemlékezései a Münchenben és Bécsben töltött évekről s az ott szerepelt ma-gyar művészekről. Halálával művészársadalmunk markáns egyéniséggel, művészetünk eredeti stílusú mesterrel lett szegényebbé.

KNER IZIDOR kiadásában Gyomán *Abu-Novák Vilmos, Iványi-Grünwald Béla és Szőnyi István* festőművészeink munkásságá-nak szentelt és Itália nagy államférfiának, *Benito Mussolini*-nek ajánlott, igen szép ki-állítású három füzet jelent meg. E füzetek nevezett festőművészeink 24—24 festményét reprodukálják és önéletrajzukat adják. A fü-zetek folyóiratunk barátainak 10 pengős kedvezményes árért kiadóhivatalunk útján is rendelkezésére állanak.

CÍMLAPUNKON Fantin-Latour-nak Manet-t 1867-ben ábrázoló arcképet mutat-juk be.

Felüls szerkesztő: Dr. Majovszky Pál

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla

Segéd-szerkesztő: Dr. Péter András

Kiadó: Ormos György

Magyar Művészet, 1933. I. szám

Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.